

КОНТЕНТ-МАТРИЦЯ ТЕКСТІВ АНГЛО- ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ГІМНІВ

Анатолій Приходько

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземної філології та перекладу,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID 0000-0001-5051-8711
aprykhod777@gmail.com*

Ключові слова: державний гімн, контент-матриця, фрейм, лакунарність, слот облігаторний, слот узуальний, слот позафреймовий, дублювання, субституція.

Пропонована праця присвячена з'ясуванню шляхів і способів інформаційного наповнення текстів дискурсивного жанру «державний гімн» англо- та німецькомовних країн під кутом зору фреймового моделювання їх контенту. Встановлено, що контент-матриця являє собою своєрідний патерн їх (текстів) змістової організації, суть якої може бути наочно представленою в термінах фреймової семантики. Ретельне обстеження понад 40 текстів АДГ і НДГ дозволило з'ясувати, що алгоритм їх конституювання базується на оптимально достатньому семичастинному фреймі з такими облігаторними слотами, як «країна: яка вона» і «пафос ідеологічних настанов» та узуальними слотами («завдання влади», «завдання народу», «ворог: який він», «мета розвитку країни», «клятва вірності країні»). При цьому перший являє собою тематичну вершину фрейму, надаючи об'єктивну інформацію про країну, якій він присвячений, шляхом використання топонімічної, валоративної та дескриптивної лексики, а інший – ідеологічну інформацію про дух епохи, заснований на патріотизмі (монархоцентричному, націоналістичному, емоційному, романтичному), релігійності та консьюмеризмі. Оведено, що кожен із термінальних слотів обох типів – облігаторного і термінального – може набувати в текстах АДГ і НДГ як повного, так і лакунарного вигляду. В окремих випадках лакунарність / вакантність може усуватися за допомогою позафреймових слотів шляхом їх дублювання або субституції. Між цими типами слотів немає відношень підпорядкування, а є відношення взаємної підтримки і взаємного доповнення (симбіоз). Конвенційність фреймової структури текстів гімнів, з одного боку, визначає типові моделі їх конституювання, а з іншого, – не накладає заборони на їх заповнення неконвенційною інформацією.

CONTENT-MATRIX OF TEXTS OF ENGLISH AND GERMAN NATIONAL ANTHEMS

Anatoliy Prykhodko

Doctor of Philology, Professor,

*Professor at the Foreign Philology and Translation Department,
Zaporizhzhia Polytechnic National University*

Key words: *national anthem, content matrix, frame, lacunarity, mandatory slot, usual slot, out-of-frame slot, duplication, substitution.*

The proposed work is dedicated to finding out the ways and methods of information filling of the texts of the discursive genre «national anthem» of English- and German-speaking countries on the subject of frame modeling of their content. It was established that the content matrix is a kind of pattern of their (texts) content organization, the essence of which can be visually represented in terms of frame semantics. A careful examination of more than 40 anthem texts made it possible to find out that the algorithm of their constitution is based on an optimally sufficient seven-part frame with such mandatory slots as «the country: what is it like» and «the pathos of ideological guidelines» and usual slots («tasks of the government», «the task of the people», «the enemy: what is he», «the goal of the country's development», «the oath of loyalty to the country»). At the same time, the first is the thematic top of the frame, providing objective information about the country to which it is dedicated, through the use of toponymic, evaluative and descriptive vocabulary, and the second – ideological information about the spirit of the era, based on patriotism (monarchocentric, nationalist, emphatic, romantic), religiosity and consumerism. It is stated that each of the terminal slots of both types – obligatory and terminal – can acquire both a complete and a lacunar form in the texts of anthems. In some cases, lacunarity / vacancy can be eliminated with the help of extra-frame slots by duplicating or substituting them. Between these types of slots there is no relationship of subordination, but there is a relationship of mutual support and mutual complementation (symbiosis). The conventionality of the frame structure of hymn texts, on the one hand, determines the typical models of their constitution, and on the other hand, does not impose a ban on filling them with non-conventional information.

Вступ. Текстотип «державний гімн» (ДГ) постає в уявленні філологів як когнітивно-комунікативний феномен, у якому сходяться і взаємодіють мова і мислення, мова і пізнання, людина і суспільство, влада і народ. Найвищою метою текстів цього дискурсивного жанру є встановлення кооперативної взаємодії між агентами і клієнтами дискурсу, до якого й належить цей художній твір. Потрапляючи у фокус дії політичної, ідеологічної, патріотичної комунікації, такий дискурс, набуває гібридного характеру.

Тексти ДГ являють собою малоформатні віршовані твори політичної лірики, що становлять собою певного роду програмний документ (Приходько 2024б: 102), наділений можливостями прагматично-сугестивного впливу, що проявляється в таких його властивостях, як офіційний статус, спрямованість на управління колективними образами (територія, історія, сьогодення, майбутнє), стандартизованість заради підвищення керівності великою уявною спільнотою (Хорошилов 2021: 218). Політологи особливо підкреслюють,

що всі ДГ не викладають об'єктивну інформацію, а «виступають концентрованим проявом етнопціональних стереотипів, демонструючи високий потенціал до маніпуляції масовою свідомістю своїх адептів» (Хорошилов 2021: 219).

Останнім часом тексти ДГ все частіше стають об'єктом уваги лінгвістичної науки. Вона вже володіє досвідом вивчення їх тематико-ідеографічних преференцій (Silaghi-Dumitrescu, 2020), лексико-стилістичного аналізу (Baranova, Rozhenko, 2016), прагмасемантичного устрою (Приходько, 2024а), концептуальної організації (Приходько, 2024б; Mayo-Harp, 2002; Pavković, 2020) тощо. Проте ці та деякі інші праці свідчать і про те, що певні аспекти проблеми залишаються все ще поза увагою дослідників. Це стосується, зокрема і фреймового моделювання смислів (контенту), які в обов'язковому порядку підлягають вербальному висвітленню в текстах ДГ.

Матеріал і методи дослідження. Об'єктом цієї розвідки є художній простір текстів державних гімнів, а предметом – їх фреймове моделювання.

Мета роботи – з'ясування шляхів і способів контентного наповнення текстів ДГ відповідною інформацією за певним алгоритмом (фреймом). Матеріалом цієї розвідки слугували понад 40 текстів чинних і нечинних англо- та німецькомовних державних гімнів (далі – АДГ і НДГ). Аналіз здійснювався в межах когнітивно-дискурсивної парадигми, у межах якої використовувалися такі конкретні лінгвістичні методи, як описовий, зіставний і фреймове моделювання контенту, а також процедури числових підрахунків.

Результати та обговорення. Як і будь-який інтелектуальний продукт, ДГ існує та функціонує не в останню чергу завдяки своєму інформаційному наповненню, виконаному за певним когнітивним шаблоном. Для зручності будемо його називати контент-матрицею. **Контент-матриця** текстів АДГ і НДГ є алгоритмом їх наповнення відповідною інформацією, призначеною для кінцевого користувача – клієнта дискурсу. Зрештою контент-матриця становить собою своєрідний патерн (формулу, модель, схему, зразок) змістової організації ДГ, суть якої може бути наочно представленою в термінах фреймової семантики.

Зазвичай **фрейм** тлумачать як певну смислову рамку, використовувану людиною для розуміння певних інтелектуальних продуктів. Крім того, фрейм є тим когнітивно-семантичним субстратом, який сприяє конвенціоналізації знань (Ніконова, 2007: 20) та організує взаємні очікування учасників інтеракції (Dijk, 1981: 21). У цьому сенсі контент-матриця текстів АДГ і НДГ корелює з відомим фреймовим каркасом «такий — дещо — є (існує) / робить так — тут — зараз» (Жаботинська, 2004: 83), в якому поєднуються субстанційні (такий, дещо), акціональні (робить) і сірконстантні (тут, зараз) компоненти. Однак контент-матриця не збігається з цією моделлю, оскільки має свої власні, жанрово-дискурсивні особливості.

Контент-матриця, яка лежить в основі фрейму, є структурно організованим феноменом. Її структура задається конститuentами низхідного порядку – позиційними комірками, які належить заповнити певною інформацією. Такі компоненти називають слотами, терміналами і термінальними вузлами. Найчастіше фахівці користуються першим терміном, слідувати чому будемо і ми. Безсумнівно, когнітивно-семантична структура фрейму є багатокомпонентною, але його п'ятичастинність (системи С.А. Жаботинської та Е.Ю. Воробйової) є не зовсім достатньою для вичерпного осягнення такого текстового феномену, яким є гімн. Специфіка ДГ передбачає іще декілька конститутивно важливих компонентів їх тематично-ідіографічної організації. Зупиняючись на кількісній стороні слотової структури фрейму АДГ і НДГ, доцільно

зазначити, що вона певним чином корелює з гіпотезою глибини В. Інґве (Yngve, 1961) та відомою аксіомою щодо обмеженості оперативної пам'яті людини числом 7 ± 2 . Це число виявилось оптимальним і для контент-матриці текстів АДГ і НДГ.

Спостереження над емпіричним матеріалом дозволяє довести кількість оптимально важливих інформаційних блоків фрейму ДГ до семи: ① країна: яка вона є — ② завдання влади — ③ завдання народу — ④ ворог: який він є — ⑤ мета розвитку країни — ⑥ клятва вірності країні — ⑦ пафос ідеологічних настанов. Така семислотовая структура гімнового фрейму уможливорює умовне розрізнення в ньому облігаторних (слоти ① і ②) і узуальних (слоти ② – ⑦) термінальних вузлів.

Облігаторні слоти становлять собою тематичну вершину гімнографічного фрейму, оскільки містять обов'язкову інформацію про країну, якій гімн присвячено, та про ідеологічні настанови, якими автор оперує під час створення тексту (лояльність, відданість, любов до батьківщини, країни, рідного краю) і які власне і є наріжним каменем будь-якого гімну.

Облігаторний слот ① «країна: яка вона є» являє собою своєрідний «паспорт» територіально-адміністративної одиниці, якій власне й присвячено гімн. Найменування є одночасно й важливим актом гімнотії, тому що здійснює презентацію країни, вводячи її ім'я у тканину художньої нарації. Вона (нарація) охоплює щонайменше три смислових компонента, пов'язаних з іменем країни: топонімічний (пряма номінація): *Das Land, das heißt Borussia* /Боруссія 1814/; *Nigeria, we hail thee* /Нігерія 2024/; валоративний (непряма номінація через ціннісний заміник топоніма): *Land, reich an Ruhme, wo Luther erstand* /Студентський гімн 1945/; *This glorious land of liberty* /Ліберія 1847/; дескриптивний (опис специфічних особливостей країни): *Our land abounds in Nature's gifts | Of beauty rich and rare* /Австралія 1984/; *Die Fahne schwebt mir weiß und schwarz voran* /Пруссія 1830/. Решта презентаційних засобів є кількісно та якісно довільними, ніяк не обмеженими у плані авторської фантазії.

Облігаторний слот ② «пафос ідеологічних настанов» представлено з різним ступенем експліцитності в кожному без винятку ДГ. Зазвичай ідеологія задається формою державного правління – відповідно, й гімнографія орієнтується на неї. Так, монархоцентричне світосприйняття має своїм ідеологічним підґрунтям любов і лояльність короні, вірнопідданість, вдоволеність владою – все те, що умовно можна назвати монархічним гедонізмом маленької людини. Такий гедонізм повною мірою виявляється в англійському ДГ 1619 (*Save the King: | Send him victorious, | Happy and glorious, | Long to reign over us*) та у всіх

п'яти імператорських гімнах Австро-Угорщини 1797-1918 рр. з їх безумовною та беззастережною підтримкою монарха: *Gott erhalte Franz den Kaiser, | Unsern guten Kaiser Franz!*. Майже повсюди закоріненою в ДГ ідеологічною настановою є патріотизм. Так, твердо й голосно звучать патріотичні мотиви на славу кайзера у ДГ Німеччини 1871 *Heil dir im Siegerkranz, | Herrscher des Vaterlands*. Він гучно заявляє про себе в гімні Ірландії 1818 (*Never till the latest day shall the memory pass away, | Of the gallant lives thus given for our land. Vaterlands! | Heil, Kaiser, dir!*).

Задаючись формою державної влади, ідеологічні настанови АДГ і НДГ в різні відрізки історії коливаються в межах щонайменше двох соціокультурних величин – патріотизму і релігійності. Перша може набувати при цьому рис монархоцентричного, націоналістичного, емпатійного, романтичного, квалітативно-життєвого світосприйняття. Чітка вираженість релігійної лінії в ідеології ДГ є радше винятком, ніж правилом (ДГ Швейцарії 1981, ДГ Н. Зеландії 1977). Правилу є їх злиття в певного роду релігійно-монархічний (ДГ Великої Британії 1619 та всі гімни Австро-Угорщини) або в релігійно-патріотичний гібрид (АДГ народів Глобального Півдня). Обидва ідеологічні напрями можуть своєрідно зливатися воедино у лірико-героїчному пафосі, як, наприклад, у ДГ США 1931 «*The Star-Spangled Banner*». Тож ідеологічний субстрат ДГ зумовлюється певною соціофілософською ідеєю, що є актуальною для відповідної країни (свобода, незалежність, єдність, рідний край, патріотизм, монархія, Бог) і що в окремих випадках набуває особливого сакрального звучання.

Узуальні слоти призначені для свого заповнення варіативною інформацією щодо агентів (слот ②) і клієнтів (слот ③) дискурсу на предмет накладуваних на них обов'язків у державотворенні, Пор.: ② *God keep our land, glorious and free* /Канада 1980/; *Was der Bürger Fleiß geschaffen | Schütze treu des Kaisers Kraft* /Австро-Угорщина 1854/; ③ *Wir alle stehen dann | Mutig für einen Mann | Kämpfen und bluten gern | Für Thron und Reich!* /Німеччина, 1871/; *But on the cause must go, amidst joy and weal and woe, | Till we make our Isle a nation free and grand* /Ірландія 1818/; ④ *May he sedition hush, | And like a torrent rush, | Rebellious Scots to crush* /В. Британія, 1619/; *Schlagen wir des Volkes Feind* /НДР 1949/.

Особливу увагу тут слід звернути на слот ②, який порівняно з іншими виявляється виписаним найменш чітко, подекуди навіть **амбівалентно**. Складається враження, що будучи натхненником і замовником гімну, влада не поспішає, а то й сторониться брати на себе які-небудь зобов'язання щодо державного будівництва. Така тенденція

простежується від гімнів монархічних до гімнів новітніх демократичних країн. Вищим ступенем амбівалентності, непрозорості та розпорошеності є завдання держави у АДГ Великої Британії 1619, де все закручено навколо монарха як начала всіх начал. Тож і завдання влади – це власне й не завдання їй, а завдання Богові берегти короля (*God save the King*), осипати його милостями (*Thy choicest gifts in store, On him be pleased to pour*) і охороняти заради законів (*Long may he reign: | May he defend our laws*).

Контент-матриця містить і комірки для заповнення певними комплементарними смислами – такими, як мета (☉) і клятва (☉). Перша втілюється в побажаннях країні, які нерідко отожднюються з програмою її розвитку (*Knowledge send us, heavenly Father, | Grant true wisdom from above. Justice, | Truth be ours forever, | Jamaica, land we love* /Ямайка 1967/), а друга – клятву громадян боротися за ідеали і плани країни на майбутнє (*We pledge our firm allegiance, | Our promise we renew* /Гамбія 1965/; *Einig lass in Jubelchören, | Vaterland, dir Treue schwören* /Австрія 1947/). І в тому, і у іншому випадках обов'язковий слот зараз (у системі С.А. Жаботинської) в текстах АДГ і НДГ спеціально не виокремлюється, оскільки ідея часу – світлого майбутнього, коли це все настане, – виявляється розчненою серед інших слотів.

Позафреймові слоти. Фреймова структура ДГ-текстів відбиває лише окремих оптимум, окреслений числом сім, що зайвий раз нагадує про ще одну особливість – здатність слоту бути пропущеним у тексті чи бути заміненим інформаційним блоком іншого гатунку залежно від ситуації спілкування. У текстах АДГ і НДГ ця здатність доволі помітна. Вона навіть дозволяє говорити про таку рису слотів, як вибіркова необов'язковість, що допускає **лакуарність** окремих термінальних позицій. Подібний «фреймовий лібералізм» має своїм наслідком те, що серед аналізованих текстів лише слот (②) набуває повного фреймового вияву. Натомість вони (тексти) можуть мати й декілька лакуарних слотів, що спростовує очікування щодо обов'язковості заповнення термінальних позицій строго окресленою інформацією. Для художнього тексту, яким є гімн, це було б занадто просто. Насправді ж заповнення таких позицій відбувається за принципом доцільності й преферентності художньо зумовленого добору інформації. Найпоширенішими серед них є дублювання та субституція.

Дублювання – таке препарування кластеру інформації, при якому вона виявляється релевантною відразу для декількох слотів, тобто пристосованою до них одночасно (переважно таке трапляється зі слотами ② і ③). Так, у пасажах

Beneath our radiant southern Cross, | We'll toil with hearts and hands; | To make this Commonwealth of ours Renowned | of all the lands /Австрія 1984/ або *Lasst uns pflügen, lasst uns bauen, | Lernt und schafft wie nie zuvor* /НДР 1949/ важко визначити, до якого слоту слід уналежнити інформацію щодо завдань, але зрозуміло, що вона призначена для обох – і для влади (агентів дискурсу), і для народу (клієнтів дискурсу). Слотове дублювання інформації ставить дослідника перед дилемою: чи слід тут вважати інформаційно закритим лише один із слотів, чи обидва слоти слід вважати заповненими конвенційною інформацією попри те, що це одна й та ж інформація, повторена у кількох слотах (своєрідний «слотовий плагіат»)? Однозначної відповіді на це питання немає.

Субституція – заповнення лакуарного слоту некондиційною інформацією: узуально «пустий» слот заповнюється незуальною інформацією. Поява деяких нових смислових вузлів, узуально не закріплених у контент-матриці, спостерігається в текстах АДГ і НДГ доволі регулярно. У такій ролі часто опиняються історичні ретроспекції, повчально-виховні інтенції, моралізування, обігравання якоїсь мудрості. Приміром, ДГ США 1931 замінює ним вакантні слоти ② і ③): *Blest with vict'ry and peace, may the Heav'n rescued land | raise the Power that hath made and preserved us a nation!* Доволі часто в ННГ трапляються компенсаторні пасажи про щастя, свободу, любов, які матеріалізуються як усвідомлена необхідність (*Frei lebt, wer sterben kann, | Frei, wer die Heldenbahn | Steigt als ein Tell hinan* {замість ②} /Швейцарія 1811/; неминучість любові та вірності (*Alles wechselt im Getriebe | Vielbewegter Erdenwelt; | Doch erprobter Treu und Liebe | Ward die Dauer beigesellt* {замість ①} /Австро-Угорщина 1835/. У цілому кількість слотових субституцій є незначною (вони переважають у слоті ③ в АДГ і у слоті ⑦ в НДГ), щоб вважати їх статистично релевантними. Очевидно, додатковими субститутивно-компенсаторними блоками інформації можна було б вважати молитви та благання. Проте вони виступають у текстах АДГ і НДГ не окремими блоками, а виявляються тісно вплетеними в узуальні кластери інформації. Попри своє перебування осторонь облігаторності та узуальності, субституційні слоти є інформаційно заповненими, а тому подаються в таблиці 1 у рубриці «Заповнено експліцитно».

Слотова лакуарність може бути й абсолютною: термінальна позиція ніби й є, а інформації для неї немає. Такі слоти слід вважати **вакантними**, тобто довічно пустими, такими, що вже ніколи не будуть заповненими – як, наприклад, слот ⑥ у гімні Бурссії 1814 та Великої Британії 1619 (чому тут і там було б не навести клятву

вірності?). Або слот ④ у більшості АДГ чи у НДГ 1922 колишньої войовничої Німеччини? Найчастіше «вакантні» позиції виникають там, де тексти гімнів було піддано більш пізнім художньо-композиційним переробкам з метою скорочення чи, навпаки, розширення або просто удосконалення. Так, у ДГ Австро-Угорщини довгі роки (1797, 1826, 1835) вакантним залишався обов'язковий за нинішніми мірками слот ① країна: яка вона є, але у версії 1854 ця вада усувається. Те ж саме й зі слотом ⑥ клятви вірності країні, що був відсутнім в австрійських гімнах з 1797 по 1946 рр., і з'явився в 1947 р. у ДГ Австрійської республіки. ДГ Великої Британії 1619 через своє формальне скорочення з шести строф до двох (сьогодні переписується урочисте виконання лише 1-ї та 3-ї строф) втратив слоти ① країна: яка вона є, ③ завдання народу ④ ворог: який він є та ⑥ клятви вірності країні. Інші приклади: ДГ ФРН 1952, прийнятий як усічена до однієї строфи версія ДГ Німеччини 1922, втратив слоти ④ ворог: який він є та ⑥ клятви вірності країні. Прямо протилежне відбулося з ДГ Нігерії, який у версії 1978 мав цілих чотири слотових «вакансії», дві із яких (слоти ④ і ⑥) було закрито у версії 2024.

Канонічна контент-матриця текстів АДГ і НДГ не є ані кількісно, ані якісно жорстко заданою, а є потенційно відкритою для свого (до)заповнення неканонічними інформаційними блоками. У результаті маємо список гімнів, які складають тексти зі слотами доволі різноманітних констеляцій, що забезпечує розмаїття їх текстових реалізацій і несхожість одного гімну з іншим. Нехтуючи одними смислами та підключаючи інші, контент-матриця виявляється в текстах АДГ і НДГ вельми гнучким когнітивно-семантичним субстратом з відносно сталим ядром (слоти ① і ②) та з доволі рухливим узусом (слоти ③ – ⑦).

Міра наповненості слотів інформацією є приблизно однаковою для АДГ і для НДГ, що певним чином засвідчує схожі принципи гімнотворення у двох лінгвокультурах. Міра заповненості слотів складає 66% для АДГ і 69% для НДГ, а незаповненості – 34% і 31% відповідно (див. табл. 1), що і в тому, і в іншому випадку є максимально наближеним до принципу **Золотого перетину**. З одного боку, це засвідчує вільне чи довольне прагнення гімнографічної практики до гармонізації конструктивних частин своїх текстів, а з іншого, – її супротив усіляким упорядкуванням і стандартизаціям, вільний дух творчості.

При цьому найбільш високою є наповненість слотів ⑦ «Пафос ідеологічних настанов» для обох лінгвокультур (100%), ① «Країна: яка вона є» (95% для НДГ і 66% для АДГ) і ⑤ «Мета розвитку країни» (81% АДГ і 66% НДГ) /див. табл. 1/. Найнижча заповненість інформацією відмічається

у слотів ② «Завдання влади» (76%) і ⑥ «Клятва вірності країни» (57% в НДГ). Концепт вірність був самозрозумілою категорією в монархічні часи, а в умовах сучасних європейських демократій він став, очевидно, зайвим як деякий романтичний пережиток минулих часів.

Зазначені слоти гімнографічного фрейму не слід вважати абсолютно обов'язковими і невід'ємними компонентами системи. Вони є радше конвенційними орієнтирами гімнотворення. Проте певна їх кількість все ж таки має бути врахованою чи збереженою у кожному випадку створення конкретного гімну. Інакше виникає ризик виплеснути з водою дитину.

Конвенційність фреймової структури досліджуваних гімнів, з одного боку, визначає типові моделі їх конституювання, а з іншого, – не накладає заборони на їх заповнення неконвенційною інформацією. Так, автори по-різному створюють тексти АДГ і НДГ, надаючи одні дані та опускаючи інші. Зокрема, у слоті ① ці тексти можуть містити конкретну інформацію про країну (тільки її назву – скажімо, *Canada* чи *Prussia*) або навіть взагалі її не містити (як у добрій половині гімнів Австро-Угорщини), а можуть подавати її у розсипах епітетів (*deutsches Vaterland, heiliges Vaterland, Herrmannsland, Land, reich an Ruhme, wo Luther erstand* /Студент. гімн 1945/). Можуть вони репрезентувати країну й через ритмічні анафоричні повтори. Пор.: *Dear land of Guyana, Green land of Guyana, Great land of Guyana* /Гаяна 1966/ або *vielgerühmtes Österreich, vielgeprüftes Österreich,*

vielgeliebtes Österreich /Австрія 1947/. Слот ④ «ворог: який він є» може бути лакунарним (ДГ Канади 1980, Австралії 1984, ФРН 1952, Бельгії 1860 та ін.), а може, як колишній ДГ Швейцарії 1811, наводити конкретну (*Zerstörer*), і абстрактну (*Verderben*) інформацію про ворога.

Тож художню тканину аналізованих текстів утворюють інформаційні блоки-константи і блоки-перемінні, що уможлиблює кількісне та якісне варіювання змісту. При цьому термін «константа» тут вельми умовний, оскільки кожен такий компонент може виявитися опущеним у тому чи іншому ДГ. Тут йдеться радше про системно задані та/або преферентні слоти, а у випадку з перемінними – про пусті / вакантні слоти, що їх можна заповнити. Такі термінальні флуктуації пов'язані з ентропією системи – мірою відхилення певної частини гімнів від свого жанрово-дискурсивного канону. І хоча ця міра навряд чи може бути визначеною в якомусь формалізованому вигляді, вона у змозі надати пояснення системи гімнотворення залежно від певних екстралінгвальних чинників: історичної панорами, зміни влади, плину художніх смаків, рекомендацій клієнтів дискурсу тощо. Цим же пояснюється й перманентна практика перероблення та доопрацювання текстів ДГ.

Висновки й перспективи. Наповнення текстів АДГ і НДГ позамовною інформацією відбувається не хаотично, а за певним когнітивним алгоритмом, зумовленим соціальним устроєм, формою правління та комунікативною культурою суспільства. Цей алгоритм корелює з когнітивно-семантичним

Таблиця 1

Кількісні дані щодо наповненості слотів у текстах АДГ

	Назва країни	Завдання влади	Завдання народу	Наявність ворога	Мета розвитку / побажання	Клятва вірності	Пафос та ідеологічні настанови	Разом
	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦	
Слоти в тестах АДГ (разом – 21 текст)								147 / 100%
Заповнено експліцитно	20	1	4	8	17	10	21	81/55%
Заповнено амбівалентно	1	1	1			1		4 / 3%
Заповнено дублюванням		3	4		3	2		12 / 8%
Незаповнено (вакансія)		16	12	13	1	8		50 / 34%
Слоти в тестах НДГ (разом – 21 текст)								147 / 100%
Заповнено експліцитно	14	8	9	8	14	9	21	83/56%
Заповнено амбівалентно	3	1		6			-	10 / 7%
Заповнено дублюванням		4	4				-	8 / 6%
Незаповнено (вакансія)	4	8	8	7	7	12	-	46 / 31%

феноменом «фрейм» – своєрідною контент-матрицю змістової організації текстів, внутрішня структура якого конститується сьома інформаційними блоками-слотами.

Семислотова структура фрейму текстів АДГ і НДГ умовно поділяється на два блоки – облігаторний і узуальний, кожен із яких може набувати повного і лакунарного вигляду. До облігаторного блоку належать слоти ① «країна: яка вона» є і ② «пафос ідеологічних настанов». Він являє собою тематичну вершину фрейму, надаючи об’єктивну інформацію про країну, якій він присвячений, шляхом використання топонімічної, валоративної, та дескриптивної лексики. Другий блок надає ідеологічну інформацію про дух епохи, заснований на патріотизмі (монархоцентричному, націоналістичному, емоційному, романтичному), релігійності чи консюмеризмі.

Контент-матриця державних гімнів є константною величиною й для гімнів двох близькоспоріднених лінгвокультур – англійської та німецької. Вона виступає як спільний орієнтир, як єдиний для них обох алгоритм гімнотворення. Не виключено, що подальші розвідки можуть показати її придатність і для фреймового моделювання гімнів інших лінгвокультур. Іншою перспективою лінгвістичного пошуку в галузі гімнографії можуть бути як традиційні рівневі (фонетика, граматики, лексика), так і новітні (лінгвокогнітивні, -концептуальні, -прагматичні, -поетичні) наукові рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаботинська С. А. Концептуальний аналіз мови: Фреймові мережі. *Мова*. Одеса: Астропринт, 2004. № 9. С. 81–92.
2. Ніконова В.Г. Трагедійна картина світу в поезії Шекспіра. Дніпропетровськ: ДУЕП. 2007. 364 с.
3. Приходько А.М. Прагмасемантична організація текстів дискурсивного жанру «державний гімн»: англійсько-німецькі паралелі. *Англістика та американістика*. Дніпро: Ліра, 2024а. Вип. 21. С. 42–55. DOI: <https://doi.org/10.15421/382407>
4. Приходько А.М. Концептосистема німецькомовних текстів дискурсивного жанру

«державний гімн». *Лінгвістичні студії*. Вінниця: ДонДУ ім. В. Стуса. 2024б. Вип. 47. С. 101–113 DOI: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2023.47.8>

5. Хорошилов О.Ю. Естетичний інструментарій формування уявних спільнот: феномен національного гімну. *Міжнародні та політичні дослідження*. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечнікова, 2021. № 34. С. 212–231. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/229966/240831>.
6. Baranova S., Rozhenko O. Lexical and Stylistic Features of English-Speaking National Anthems in the Aspect of Ideological Discourse. *Філологічні трактати*. Суми: СумДУ, 2016. Т. 8. № 2. С. 80–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2016_8_2_11.
7. Dijk T.A., van. Studies in the pragmatics of discourse. The Hague: Mouton de Gruyter. 1981. 331 p.
8. Mayo-Harp M.I. National Anthems and Identities: The Role of National Anthems in the Formation Process of National Identities. *National Library of Canada*. Ottawa. 2002. 170 p. URL: <https://library-archives.canada.ca/eng/services/services-libraries/theses/Pages/item.aspx?idNumber=1006676332>
9. Pavković A. National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia. *National Identities*. 2020. No 22. Iss. 5. P. 499–517. <https://doi.org/10.1080/14608944.2019.1666097>.
10. Silaghi-Dumitrescu R. Topics in national anthems. *Language & Literature*. 2020. No 20. 288 p. <https://doi.org/10.24071/joll.v20i2.2541>.
11. Yngve V.H. The depth hypothesis. Structure of language and its mathematical aspect. *Proceedings of the Symposia in Applied Mathematics*. N.Y.: Providence, R.I.: American Mathematical Society. 1961. Vol. XII. P. 130–138.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Тексти гімнів: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Гімни_країн_Європи.
2. Liste der Nationalhymnen. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Nationalhymnen.
3. Nationalanthems Info URL: <https://nationalanthems.info/gb.htm>.